

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
E g y e s z z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A TEMETŐ.

Azt hisszük már, hogy vége a télnek és ismét hull a hó és a tanyák körüli fákkal, a láthatár szélén emelkedő tornyokkal ismét temetői a tájék.

Visszajött a tél, pedig szegény Tamás, a jogait elvesztett s törvényes örökéből kiforgatott magyar nép fázik.

Olaja, lisztje megfogyatkozott, tüzelőfája nincs; jelene kietlen, jövője reménytelen akár csak a temető.

Sorsa a szenvedés, melytől soha se tudott menekedni, sorsa a balszerencse, mely soha se hagyta el és sorsa, a mesebeli királyé, ki legdrágább javait a leghitványabbak közt osztogatta szét, jó gyermekeit pedig kitagadta.

Nem szerette Istenét és nem szerette egymást. Ime ezért bűnhődik most, s ezért sorsa a nyomor, a pusztulás, jelképe a tél, a temető.

Hol a vasvessző, melylyel ennek erejét lehetne verni?

De ne bántsuk mi a temetőt; a temető a megfáradottnak vigasztalás, és a magát leélt nemzeteknek megpihenés, nekünk pedig örökség, a melyből régóta élünk.

A temető, a mult dicsőségével aranyozzuk a dicstelen jelent s az ősök drága örökségét adogatjuk el és úgy tengetjük életünk.

Ime nagy Debrecenben is a város, az egyház a nép egyformán mind a mult dicsőségéből a kegyes ősök keresményéből és hagyományaiból éldegél, s hogy meg ne fagyjon, a temető bús ákácait is kivágnak kénytelen.

Százával tolong a szegénység a letördelt galyakért s megy a gazdag is, hogy a temetőből tüzelőfát vegyen. A hideg porokból éltető meleget. Óh költő, milyen igazságtalan voltál, midőn a kérdésre: „megég-é vagy megfagy-é a világ?” úgy feleltél, hogy megfagy, mert megfagyasztják a jéghideg szivek, melyek belé s bennefekszenek.

Mi a kihűlt szivek után melegsünk, minket nem tart más csak a temető.

Feldult sirok, ledöntött fejfák, bús sirkövek, melyek alatt a régi idők lelkes, áldozatkész nagyjai nyugosznak; fáidtól megfosztott kopár temető a mi nemzetünk, a magyarság bús jelképe vagy te a nagy ősök, a hitért, szabadságért, a hazáért élt és a feltámadás reménye alatt halt hősök, vértanúk, nagy emberek sirjaival és bús emlékeivel, s az azokat beárnyazó akácfákkal.

De hogy lehet akkor, hogy mi csak a feltüzeltető fákat látjuk egyedül és sem hithűségre, lelkes áldozatkésziségre s nagy sorsmegváltó erényre nem serkent, sem a bünt követő megsemmisüléssel nem rémít el a temető!?

Vándor.

A lelkész-egyesület.*

Az országos református lelkészi-egyesület eszméje nem abban a formában vagy legalább is nem abban a terjedelemben indult hódító útjára, a melyben most előttünk áll. Patakként mosta a medret mind szélesebbre és ma már úgy áll előttünk, mint egy hatalmas folyam, a mely a partok közt maradván áldás, onnan kitorve veszedelem.

Meg kell állapítanunk, hogy az eszme fölvetésére a közvetlen okot az a nem elég erélyes magatartás adta, a mi hivatalos testületeink s különösen a konvent és zsinat eljárását az 1848. XX. t.-cikkben foglalt jogaink s igényeink érvényesítése iránti actióban jellemezte. Ezt a magatartást akarta megbírálni, elítélni, átváltoztatni energicussá tenni, vagy azzá kényszeríteni az a mozgalom, a mely kezdetben célját az 1848. XX. t.-c. tartalmának megvalósításában, működését egy congressus tartásában kimerítve látta s csak academicus jelentőségű társként vette maga mellé azt a kérdést, hogy a congressus állandó, időben megismétlődő jellegű maradjon-e és vegyen-e fel tárgykörébe egyéb tárgyakat. Megindulásakor, valamint azután is egy darabig úgy fejlődött a mozgalom, mintha kizárólagos célja lenne a hivatalos egyházat bírálni, ellenőrizni s ez által sakkban tartani, szorítani, minélfogva exclusivitást jelentett szemben mindazon lelkészekkel, a kik a hivatalos egyház felső fórumaiban foglalnak helyet, a mi tehát az ugynevezett közpapok mozgalmával egy és ugyanaz.

Természetes, hogy ebben a formájában és összealkotásában nem hasznot, hanem kárt jelent a lelkészi kar szervezkedése, széjjel akarván tépni a lelkészek közötti testvéri egyenlőség szervezeti kapcsolatát s örök gyanu állandó intézményét képezvén szemben a hivatalos egyház felsőbb fórumaival, mintha ezek hűtlen sáfárok társasága volnának s cselekvényeikben állandóan visszaélnének a küldők bizalmával.

Az elkülönzés tulzóját csakhamar mérsékeltek az intő hangok, melyek kellő objectivitással hangzottak el s a kérdést az indulatnak abból az atmoszférájából, a mit az 1848. XX. t.-c. lanyha és bátortalan kezelése támasztott, kiemelte az a körülmény, hogy mind határozottabban s mind szélesebb körben lépett fel annak óhaja, hogy legyen ez a congressusnak indult szervezkedés állandó jellegű; teremtsen meg a magyar refor-

* Megnyitó beszéd az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye lelkészegyletének az orsz. ref. lelkészi egyesület tárgyában összehívott gyűlésén.

mátus papság országos egyesületét, mely legyen az egyetemes egyház vallás-erkölcsi és anyagi érdekeinek előmozdító szakszervezete, legyen a lelkészek szellemi, jogi és anyagi érdekeinek socialis intézménye.

Ez a törekvés nem elszigetelt, hanem világra szóló tünet. A társadalmi individualismus nem volt képes megfelelni a hozzá-fűzött várakozásnak, az emberi szabadság és érvényesülés észszerű igényeit nem tudta diadalra juttatni. Az individualisticus társadalomban mesterségesen halmozott erejű egyedek állanak elő, a kik ezerek szabadságának és érvényesülésének gátját képezik.

Ezen egyéni tulerőkkel szemben az érdekelt foglalkozási ágaknak az érzékenyesség alapján az érdek-védelem céljából szervezkedni kellett. Ez történt a nagy ipar terén. A mint a szervezkedés egy foglalkozási ágban keresztül van vive, jönni kell utána a többinek, mert a szervezett erő a szervezetlen mellett vagy azzal szemben ennek érdekeire nézve állandó veszedelem. Az állam kezében az osztó igazság mindenkor az erő befolyása áll.

Az állam inkább rideg intézmény, mely a hatalmi szempontok által irányíttatja magát. Az erő imponálás megnyilatkozásával kell hatni reá, hogy bizonyos igényeket közáldozat útján hajlandó legyen kielégíteni. Ilyen hatást pedig az egyének széttagolt ezrei soha, hanem igenis a szervezett ezerek képesek előteremteni. Látjuk, hogy az állam mennyire feléje nőtt a társadalomnak, mindenünk felett hatalma van s ennek következtében a társadalom mindent tőle vár, tőle követel. Bizonyára egészségtelen ez az állapot, de a míg tart, létének veszélye nélkül egy foglalkozási ág sem szakíthat annak consequentiáival. Mi lelkészek is kénytelenek vagyunk a helyzet következményeit levonni és erőnk összeadásával szervezetten lépni be a concurrentiába, melyben a sok foglalkozási ágak már kialakult szervezettel harcolnak igényeik állami kielégítéséért.

Helyénvalónak láttam reá mutatni a mi mozgalmunk egyik legmélyebben fekvő — igaz hogy rideg — de természetes okára. De hát rideg a helyzet is, melyben egyházunk, respective a lelkészi kar túrni kénytelen, hogy állami és nemzet-fenntartó szolgálata az állam részéről megkülönböztetett kicsinyléssel méltányoltatik, a mi a többi történelmi egyházakkal való összehasonlításból elég szomoruan konstatalható.

Távol legyen azonban, hogy a kálvinista papság szervezkedését pusztán és egyedül a materialis érdekek kielégítése és védelme tenné szükségessé. Ez az érdek a legtermészetibb, tehát

sérelme is legérzékenyebb, ennél fogva a szükségletek kielégítésének sorrendjében első helyen áll. A sorrendben azonban ott vannak a vallás-erkölcsi magasztos szükségletek, melyeknek minél tökéletesebb kielégítéséhez az utat törni és az eszközöket megszerezni legtermészetesebb, legmegfelelőbb, sőt — mondhatni egyedül sikeres tényező : a lelkészek egyesülete. A vallás-erkölcsi élet a maga szakavatott ismerőit, elméletet gyakorlatlalt egyesítő tudósait, belső és külső hivatással felfegyverzett munkásait a lelkipásztorokban bírja, tőlük várhatja tehát föllendítését egész addig a fokig, a hol a földi istenország megalapítása feleslegessé teszi az „ecclesia militans“ hivatalból küzdő szerveit. Az óriási távolság, a mi ettől az ideális céltól elválasztja a mostani szomorú állapotot, fokozott erőre, buzgalomra és küzdelemre kell hogy sarkalja mindazokat, a kik a bajt és küzdelmet legközvetlenebbül látják és a kinek az orvoslás és emelés hivatali kötelességük is. Ezt a fokozott erőt megszerezni, fokozott buzgalmat kifejteni és küzdelmet megharcolni elszigetelten a legerősebb egyéniség is alig képes. A magára hagyottság idő multával elernyeszti a munkakedvet és tett erőt. Az egyház összes lelkészeinek össze kell szervezett egyesületbe állani, egymásra a buzdítás, erősítés, építés hatását gyakorolni, egyháztársadalmi tevékenységet kifejteni maguk között, mert az egyháztársadalmi tevékenységnek sikere kifele is csak így lehet.

Meg kell szervezni egyházmegyénként a lelkészegyesületeket, mint alaptípusokat és össze kell hozni az országos egyesületben, kölcsönhatást kell a kettő között teremteni, mindenik nyerjen a másiktól eszmét, táplálékot és erőt, mert ha bármelyik is a készvadásának álláspontjára helyezkedik, feleslegessé válik, már pedig a felesleges nem csak a természet, hanem a lélek világában is teher és akadály. A komoly munka ideje érkezett elodázhatlanul. A fekete és vörös rém nem csak a kapu előtt áll, hanem bent is van már egyházunk düledező omlatag falai között. A vallási kényszer és a vallástalanság nemzetközisége, amaz a gazdagság, emez a szegénység irtóztató erejével hatol előbbre-előbbre ellenünk. Erőssé kell tenni újra a falakat a kálvinista öntudat és önérték granit köveiből és a falakon belül pezsgő életet teremteni. Ezt folytonos önképzéssel, egyesült erővel, tervszerű előhaladással tudhatjuk elérni, ezeknek pedig nélkülözhetetlen előfeltétele a szervezkedés.

A papság szervezkedése, nem mondhatni, hogy általános helyesléssel, még kevésbé, hogy

általános buzgó felkarolással találkoznék a lelkészek, még kevésbé, a világiak részéről.

Ezt nyilvános szóbeli, vagy hírlapi kijelentésekből nem igen lehetne kimutatni, hanem inkább a négyszem közti megjegyzésekből s még inkább a nagy hallgatásból. A mozgalmat úgy a hogy indult és úgy a hogy alakulnia, fejlődnie kellene, legigazságosabban és legprovidentialisabban jellemezte a tiszántuli egyházkerület főgondnoka a legközelebbi egyházkerületi közgyűlést megnyitó beszédében. Az ilyen felhogás őszinte és bátor kijelentése jótékony hatással van az ilyen mozgalomra és csakugyan azóta a helyzet oda tisztázódott, hogy ma már világiak elleni állásfoglalást, világiaktól való ordinális elkülönítést, egyházi közvélemény monopoliumának arrogálását senki sem láthatja ebben a mozgalomban a ki csak az eszmék tisztulásának processusát figyelemmel kísérte a budapesti értekezlet pontozatainak létrejöttéig és az ezen pontozatok felett támadt eszmecserék során mostanáig. Am mindamellett is megvan világi oldalról az aggodalom, nyughatatlanság és tartózkodás a külön rend gondolatának a visszajáró kísértete miatt, megvan lelkészi oldalról is bizonyos fokig. Ez utóbbi részről a hivatali skálán magasabban álló functionariusok és a bizonyos indokolatlan „primatus honoris“-t szenvedő nagyobb ecclesiabeli papok között.

Idégenkednek a papság egy olyan szervezetétől, a mely a különbségek kiegyenlítését célozza, noha magas erkölcsi mérték szerint ; a melyet esetleg más szempontok irányítanak az elismerés kiosztogatásánál, mint a minők alapján néha magas egyházi tisztességekbe eljutni lehet. Szóval félnek valamitől, a mi lehet és féltenek valamit, a mi nincs. Szerintem az egyház anyagi és erkölcsi érdekeiért való küzdelemben, a melynek felvételére és lefolytatására most szervezkedünk, lelkész és lelkész között különböztetni nem lehet. Az egyház elvárja, hogy minden lelkész teljesítse kötelességét, ez a kötelességbeli egyenlőség megszüntet minden különböztetést, a mit a jog az ügyvitel jó rendje érdekében kifejleszthet, de a mit az egyháztársadalmi érintkezésbe átvinni legfeljebb egy néhány önimádónak lehet törekvése.

Különben magán a szervezendő egyesületen áll, hogy céltudatos, komoly s mindenben az egyház egyetemes javát munkáló működésénél a táplált aggodalmakat eloszlassa s bebizonyítsa, hogy valamint az egyháztársadalmi tevékenység az egyedüli eszköz felrázni lethargiájából a holt eleven egyházi életet, aként ennek a tevékenységnek a lelkészegyesület nélkülözhetetlen szerve ; ez a szerv pedig csak akkor lesz

igazán életképes, ha egyesít magában minden kálvinista lelkészt. Így lesz benne erő és általa egyetemes hatás.

dr. Baltazár Dezső.

Missziói levelek.

III. A missziók szervezése.

A magyarországi református egyház életében kiemelkedő történeti eseményt alkotott az 1881—2-ik évi debreceni országos zsinatnak a megtartása. És pedig azon oknál fogva, mert az ezen zsinat által hozott törvények sok részben új irányba a fejlődés új ösvényére vitték a magyar ref. egyházat.

Különösen történeti jelentőségű ezen zsinat intézkedései között az, amelyik a magyarországi összes református egyházaknak egy nagy nemzeti egyháztestbe való összevonását megvalósította. Ennek az intézkedésnek kétségkívül messze kiható következményei lettek. Mert ebből nem csupán némi közigazgatási egyesítés állott elő, hanem ennél sokkal több. Nevezetesen lehetővé tétetett az összes erők kölcsönös egyesítése közös nagy célok megvalósítására, közös érdekek kiküzdésére. Lehetővé tétetett az egymásra való kölcsönös hatás, az egymáson való hathatósabb segítség, az egymás védelme általános veszélyek ellen, egymásnak erősítése ott, hol erőtlenségek, gyengeségek mutatkoznak.

Ily szempontból mérlegelve az említett zsinat alkotásait, kétségkívül megállapítható, hogy annak nyomán áldások fakadtak a hazai ref. egyház életére, és ennek munkáira.

Világos tények igazolják ezt az áldást. Mert hiszen az egyesítés szülte lelkesedés teremtette meg mindjárt az országos ref. közalapot is. Azt a közalapot a mely két és fél évtized óta annyi sok sebet bekötözött már, annyi sok jóra való reményt valóra váltott, annyi sok ponton üdítő forrást fakasztott, annyi sok fénylő világosságot gyújtott fel, és annyi ezreknek, magyar testvéreink azon sok ezreinek, kiket az élet nagy parancsa vándorlásra kényszerített, tette már lehetővé hogy a sivatag pusztákban mennyei mannat szedhessenek éhező lelkük táplálására.

Valóban ott abban a debreceni zsinatban az Urnak Lelke munkálkodott az atyák által. Ez a Lélek magasra emelte a földi lelkeket, és nagy dolgok látóivá, nagy szükségek megérzőivé tette őket. Ez a Lélek bele ment a törvény holt betüibe, és élővé tette azokat a betűket, hogy aztán az élővé tett betűk szállítsanak viszont életet a száraz szétszórt csontokba. Ilyen alkotása volt az Ur Lelkének ama törvénynek ezen pontja is: a „közalap feladata Magyarország határain belől és a társországokban vagy ezeken túl fekvő keleti és déli államokban elszórván élő hitfelek lelki gondozása s e célból missziók utazó lelkipásztorok intézményének gyámolítása, fentartása és szervezése, hogy az idegenek közt könnyen elenyészthető ezrek az egyház és nemzet test tagjaiul megtartassanak.“

Ime egy törvényt, melyből Magyarországon sok élet, sok áldás, sok erő támadt, mert ezt a pontot a krisztusi hit szerkesztette, és a krisztusi szeretet végrehajtotta.

A hol a Krisztus van, ott élet is van.

Az élet csakugyan megindult. A missziók szép vetése megkezdődött. Mindjárt a törvény életbe lépte után megkezdette a konvent a szervezéseket. Az az elv érvényesült itt is, a mit az Ur a mustármagról szóló példázatában kijelentett. A missziók mustármagja is kicsi volt, de a mint nőni kezdett, évről-évre fejlődött, és a missziókból nagy terebélyes élő fa lett.

Mintegy 25 éve hogy a missziók szervezése keletét vette, s már az öt egyházkerület területén, és Romániában mintegy 150 lelkész végez missziói munkát ez idő szerint. Ha a munkamezőt megtekintjük, azt látjuk hogy az egész ország területe munka alá van véve, különösen köröskörül az ország szélei, a nemzetiségek által ellepelt nagy területek. Természetes, hogy ezeken a széleken legszorogatottabb a magyarság, és a ref. egyház is. Ezeken a területeken óriási számú idegen ajku, és vallású nép között csak csekélyebb számban laknak hitfeleink. Ha a legutóbbi konventi kimutatást a állapotáról végig lapozzuk, még is nem kis mértékben meglepődünk a felett, hogy ezekben a missziókban az idegen nyelvű népek nagy tengerében igen sok magyar református ember él. Ugy gondolom, hogy 75, 80 ezer lélekre méltán becsülhetjük a missziók gondozása alatt élő hitsorsosinkat. Ez nagy szám ugyan magában, de ha elgondoljuk, hogy ennyi magyar ref. lélek milliókra menő idegenek közt kénytelen élni, élelmét megkeresni, és hogy ez a 75—80 ezer ref. lélek több ezer községben, tanyákon, ipartelepken van szétszórván, be fogjuk látni, hogy ennyi hitfelünk ugyancsak megérdemli azt, hogy az egyetemes ref. egyház szemei rajtuk megálljanak ezek sorsát samaritanusi jó lélekkel szivére vegye, s érettök, megtartásukért áldozatot hozni ne sajnáljon. Ennek a körülbelől 150 szervezett missziói körnek évi ellátása kerek összegben 50 ezer koronát tesz ki. Szép összeg bizonyosan, de nem kamatozatlan. Éppen nem. Sőt bizonyos dolog, hogy a református egyháznak semmiféle befektetése nem hajt oly nagy kamatot, mint a missziókra adott pénze. A hitelet táplálása, a lelkek megtartása már magában is bőséges kamat, de ehhez hozzá kell venni azt is, hogy a missziókban gondozott több ezernyi lélek nemes munkát is fejt ki. Áldoz, gyűjt, dolgozik, lelkesedik, buzdit, és buzgólkodik azért hogy egyháza megszilárduljon, s e célból mindenfelé vagyont rak össze, templomot épít az igaz evangéliom tüzeinek lobogtatására, iskolát épít az erkölcs, a nemzeti érzés fejlesztésére. Ez mind végtelen nagy értékű kamatozás. De van még több is.

Az nevezetesen, hogy minden egyes hü és becsületes ember, a kit itt megtartunk, és elveszni nem engedünk, — a maga személyes életével nevelő, és ható erővé válik az idegen népek között. Egy-egy nemes értelemben vett kovásszá lesz, a mely lassan-lassan áthatja a nagy tömegű téstát. Egy-egy buzgó, lelkes ember vallási és nemzeti tekintetben is meg nem mondható áldássá lehet az ő környezetében.

Ez utóbbi mondásomat különösen is kiemelni kívánom. És pedig azon okból, hogy rámutassak arra az igazságra, hogy a milyen áldás itt a missziókban egyetlen valódi hívő, buzgó lélek is, oly csapás, és veszedelem ránk nézve a rossz életű, a hitetlen gondolkozású ember. Erre az igazságra pedig azért mutatok rá, hogy miután a missziókba az ország minden vidékéről kerülnek el emberek, az ország minden egyháza oda törekedjék, hogy az egyház tagjai hívő, buzgó életű emberek legyenek mert ezek élete nyomán akárhova vetődnek is, áldás támad.

Rákívánok mutatni itt főiskoláinkra is, a melyek-

ből mint hivatalnokok mindenféle szétmennek az iskolák volt növendékei. Nagyon életbe vágó dolog, hogy mikor mint bíró, vagy ügyvéd, vagy tanár, vagy más hivatali minőségben egy-egy intelligens ember elkerül a mi missziói területünkre, milyen lelket hoz ide. Nekem e részben bőséges tapasztalásaim vannak. Milyen kimondhatatlan nyereség volt, ha olyan egyént kaptunk a ki erős volt református hitében és tevékeny a jó munkában, míg ellenben mily sok szegényt, szomorúságot okoztak nekünk az olyanok, a kik a hitetlenségben, és rossz életben lettek itt vezérek.

Bár iskoláinkból minden helyről csak olyan embereket nyernénk, a kiknek szívében nem hideg, fásult közönyösség hanem minden nemes ügyért szeretettel, hűséggel munkálkodni tudó erő lakozik. Nekünk sok felette sok fíradhatlan apostolra van szükségünk. Küzdő kitartó emberekre. Minden egyházban ilyen reformátusokra van szükség. A haladás, a siker a győzelem felemelő tudatát csak így nyerheti meg egyházunk. De ha már az ősi nagy egyházak köréből is azzal a nézettel jönnek ide a végek felé a ref. emberek, hogy minket a legerősebb fészünkben is levertek, elnyomtak, leszorítottak, akkor mihez mér kezdeni egy kis maroknyi nép a nagy idegenben?!

A missziók szervezve vannak, de hogy ezekben a missziókban mindenütt az óhajtott siker, és előhaladás kísérje egyházunk munkáját, — ezért a többi nem missziói egyházaknak is folyton nagy erővel, nagy hittel nagy kitartással kell munkálkodniok, mert csak az egyetemes egyháznak ereje tölti meg győző erővel az egyes kisebb részeket is.

Fekete Gyula.

KÖZÉLETÜNK.

Az új énekeskönyv ügye.

II.

Mint a bizottság által megállapított pontozatokból látható, az ének ügyi javaslat nem céloz radikális újítást, nem akar a theoria által megállapított szövegi vagy dallami elveket következetesen keresztül erőltetni, mert tudatában van annak, hogy az erőltetés, a mi nagy mérvű újítással és változtatással járna az egységes énekeskönyv ügyének csak ártani tudna. Összeegyeztetés, megnyugtató a célja a javaslatnak. Mérsékelt ecclericsmussal kiválogatni az egyetemes egyház által kedvelt és használt darabokat, ezeket tenni össze egységes énekeskönyv anyagává, hogy benne minden kerület megtalálja ismert énekeinek azt a számbeli minimumát a mivel mindjárt az életbe léptetés kezdetén el tudja látni istentiszteleteinek éneki szükségleteit.

Ezen felül és ezen kívül szabad teret enged az új anyag érvényesülésének.

De vegyük egyenként az alap elveket s lássuk el rövid indokolással.

I.

a) Az új énekeskönyvbe mind a 150 zsoltár felveendő egyes zsoltárok rövidítve az eddig sem használt versek elhagyásával. — A próbaénekeskönyv 86 zsoltárt tartott meg, 64-et elhagyott a mi nem csak azon álta-

lános szempontból hiba, hogy a zsoltárok könyvének Istentől ihletett teljes egységén sérelmet ejtett, nem csak azon szinte általános szempontból, hogy e keresztyén éneklésnek ezen klasszikus forrását részben elzárja a vallásos lélek elől, nem csak azért mert népünkben a zsoltárok szent értéke iránti hitet tiszteletet ingatná meg az ilyen válogatás, hanem specificice azért is, mert az üdvháztartás szempontjából legnagyobb fontossággal bíró messianicus zsoltárok is lettek mellőzve. Nem is említve, hogy vallási poezis és aesthetika szempontjából örök becsü zsoltárokat is ért mellőzés. Az összes zsoltárok felvétele ellen erős argumentum az az ellenvetés, hogy minek az énekeskönyv árát és terjedelmét növelni olyan zsoltárok bevételeivel a melyeket soha egyetlen gyülekezet sem énekelt? És az ellenvetők ennek magyarázatát abban látják, hogy a tartalmi vagyis eszme szegénység miatt nem tudtak az illető zsoltárok maguknak kedveltséget hódítani. Ennek az ellenvetésnek súlyát és erejét nemcsak meggyengíti, de el is veszi az a kétségtelen igazság, hogy a bibliának nincs egyetlen helye sem, a melyre a tartalmi vagy eszme szegénység lesajnáló megbélyegzése reá illenék de meg az is, hogy nincs egyetlen szép és kedves sem a zsoltárok között, melyeket a szöveg miatt hanyagolt volna el a közhasználat. A mellőzött zsoltárok szövege mellett egytől-egyig olyan dallam áll, a melyekkel a gyülekezet füle megbárátkozni nem tudott s nem is tudhatott. A profán dalköltészetben nem tudunk találni egyetlen kedves dallamot sem, mely még egyszer olyan silány szöveg mellett is lekerült volna a napirendről. Nem használt zsoltáraink szövegéhez tehát vagy új dallamok lesznek adandók, vagy a szövegek már recipiált dallamokra átírandók.

Igaz, hogy a bizottság az egyes versek elhagyásának javaslatba hozásával a zsoltárok integritásának elvét viciálja de itt is a megnyugtató arany közép utat akarja elfoglaltatni. Megakarja nyugtatni a zsoltárok integritását tiszteletre méltó okokból védőket az által, hogy a zsoltárok teljes számát fel venni kívánja s kiakarja elégíteni a próba énekes könyv tulságos válogatásának híveit is egyes zsoltár versek kihagyásával.

A b. ponthoz kommentárt adni felesleges.

c) A katechizmusi énekek mind azt LII. urnapra felveendő. A katechizmusi énekek a dogmák költészete és pedig rendszerbe foglalva és teljes egészé kiképezve. A hittételek szárazságát a költői forma és plastica feledtetni s a hideg definitók kellemes formában hízkelkedik be magukat a lélekbe.

A kate magyarázatok fontossága mellett úgy hiszem felesleges érvelni, hiszen alig számba vehető ellenvetéstől eltekintve általános a felfogás, hogy a praedikatióknak biblia magyarázatokkal fontosság és érték tekintetében egy vonalon állanak. Elég sajnós, hogy még mindig vannak lekipásztorok a kik a kate magyarázatot vagy teljesen mellőzik, vagy csak olyan mellékes, járulékos functionak tekintik, a mi idő tölteléknek egyébre nem való, holott a színes, csengő, bongó frázisokkal felsallangozott predikációknál a létekre hatás tekintetében a kate magyarázat sokkal elébb való. Predikációk keretében soha sincsen a lelkésznek alkalma a hittételeket rendszerbe foglalva is kimerítőleg ismertetni. A ki foglalkozott kate magyarázatok curziv előadásával, tapasztalhatta, hogy mily érdeklődés jutalmazta munkáját, hogy mily öntudatos híveket tudott így nevelni s tapasztalhatta azt is, hogy ebben a munkájában, mily nagy segítségére voltak a katemagyarázat

énekek, melyeket a soron levő Urnapra a gyülekezet előre megtanul.

Ha a kátémagyarázat fontos, fontosak a katechizmusi énekek is. Mellőzésük végzetes hiba volna s az új énekes könyvet ellenszenvessé, sőt visszautasítás tárgyává tenné azok előtt a gyülekezetek előtt, melyek semmi áron sem válnak meg a kátémagyarázatoktól.

d. *Temetési énekek mérsékelt számban az új énekeskönyvbe felveendők.* A temetés keresztyén felfogás szerint istentisztelet; tehát a temetési énekeknek ott a helyük, a többi istentiszteleti alkalmak énekei között. Ha temetési énekek istétetnek be az új énekeskönyvbe, nem kell jobbra szegény híveinknek két külön könyvet beszerezniök. Ezek mellett még az is figyelembe veendő, hogy a temetési énekek az erdélyi énekeskönyvbe felvéve, azoknak mellőzése érzékenyen érinteni a különben is legnagyobb változtatásokat szenvedni kénytelenített erdélyi részt.

e. *A „Hymnus” mellé a „Szózat” is felveendő;* mert ez is oly erzelmi magaslattal tükröztet, a hazafiúi lélek oly nemes buzgóságát adja vissza és költi fel, mely Isten hazának komoly jelentőségét nem hogy sértené, hanem emeli, különben is mind két költemény egy és ugyanazon megítélés és elbánás alá esik. A mi az egyik mellett vagy ellen érv, érv a másik mellett vagy ellen is.

f. *Az erdélyi énekeskönyvnek több hely biztosítandó belőle minden közhasználatba átment darab felveendő.* Az erdélyiek előtt a próbaénekeskönyv 366 énekéből teljesen ismeretlen 125, a szövege ismeretlen 103 éneknek, dallama 18-nak. Vagyis ezeket összegezve ez új énekeskönyv 246 éneke többé kevésbé ismeretlen az erdélyiek előtt és ismerős csak 90, s még ezeken is vannak eszközölve változtatások. E számok eléggé bizonyítanak a mellett, hogy erdélyre nézve amilyen újítást jelent a próba énekes: őszintén megmondhatjuk, hogy olyat, a mi az új énekeskönyv ilyen formában elfogadását Erdélyre nézve lehetetlenné teszi. Ha igazán és komolyan akarjuk részben az uniót, az erdélyi énekeskönyvből több szöveget és dallamot kell átvenni; legkevesebb annyit, hogy az erdélyiek minden egyes istentiszteleti alkalomra megtalálják az új énekeskönyvben a minimális mennyiségű ismerős saját énekeket; különben is az erdélyi megújított énekeskönyvnek akárhány mellőzött szövege és dallama van, a mely a próba énekes erőltetett újításával érték tekintetében kiállja a versenyt.

Ha egyetemes énekeskönyv a cél, akkor az egyetemes egyház minden integrans részének megnyugtató-sára kell törekedni s az elfogadást, használatba vételt lehetővé tenni. Mert énekeskönyvet nem parancs szóval hanem megkedveltetéssel, a réginek, a szokásnak, a népkonzervatívomusának tiszteletben tartásával lehet átültetni az életbe.

II. Az átdolgozás szelleme.

a. *A magyarországi és erdélyi énekeskönyv felveendő darabjai lehetőleg változatlanul hagyandók; csak a legérzékenyebb vagy izlést sértő helyek és szavak változtatandók.* A minél kevesebb változtatás elve sehol sem bír olyan súlylyal amint a hitélet terén; a hitéletnek külső nyilvánulásaiban. A magyar földmivelő nép, mely egyetemes egyházunk népességének tulnyomó nagy részét teszi, már nemzeti geniuszánál s foglalkozásánál fogva konzervatív, de eme tulajdonsága a tető fokát hitéletének külső nyilvánulásaiban éri el. Tegyük legkisebb eltérést a szöszéken megszokott szavainktól, ma-

gunktartásáról; tegyük a legkisebb változtatást templomi szolgálat rendjén, a templomi közönség a felett legtöbbször megütközik, megbotránkozik s csak hosszú időn át tud megbékülni vele. Az újítás látatlanból is rosszabb előtte, mint a régi; hát még aztán ha tényleg is olyan.

A mi énekeskönyvünk, különösen zsolttáros részében nagyértékű nyelvtörténeti forrás, a melyhez nagy nyelvészeink jártak előszeretettel meríteni. Gyönyörű szép archaisticus szó vonzatai őrzik a tősgyökeres magyar nyelvhasználat emlékeit, melyekhez a változtatás kezével nyulni csak azért, mert a sápadt kávéházi költészet és fajmagyarosodni törekvő zsurnalistika nyelvhasználatával nem egyezik, egy általában nem indokolt. Vagy pedig a színes antropomorphismus üldözése a keresztyény dogma komolyságának s a pogányos vonásoktól tartózkodás nevében, nélkülözhetetlen plasticjától fosztja meg az énekek költészetét.

Mindezeknél fogva a változtatásokkal nagyon óvatosan kell bánni. Be kell ismernünk azt, hogy a régi, a mihez ragaszkodunk, nagy érték, be kell ismerni, hogy a megszokás tiszteletre méltó tényező, a mivel mindig számolni kell. Meg kell értenünk, hogy ez új énekeskönyvvel nem rázkódtatást, hanem nyugalmat célozunk és akkor osztani fogjuk azt az elvet, hogy a változtatás csak ott indokolt, a hol a legérzékenyebb szükség a helyes értelem és izlés szempontjai sürgetik.

Tudjuk, hogy az egyetemes énekügyi bizottság a szövegen áteröltetett változtatásokat a rithmosus mértékhez való alkalmazkodás céljából tette: ámde tudni kell azt is, hogy a rithmizálás csak papíron fog maradni, mert a choral mérték templomi fölényét nem fogja legyőzni soha, minélfogva egy sikertelen törekvés kedvéért a megszokott szép szövegeket feláldozni nem szabad.

b. *A dogmatikai hűségre kiváló gond fordítandó különös tekintettel a váltás tanára.* Mivel a próba énekeskönyvből a katechizmusi énekek nagy része kihagyott, egészen természetes, hogy a dogmatikai tartalom hiányos lett s az üdv oekonomiájának sarkát képező váltás tényének igen kevés méltatás jutott. A dogmatikai hűség a nagyheti, nagypénteki, husvéti, áldozócsütörtöki énekekben van különösen figyelmen kívül hagyva; holott a kálvinista felfogás épen ezeken a pontokon legérzékenyebb s méltán is, mert a váltás isteni folyamata itt kulminál.

III. A beosztás.

Az énekügyi bizottság a magyarországi énekeskönyv beosztását kívánja megtartani nem csak azért mert elvi szemponton indokolják, hanem azért is mert az egyetemes magyar ref. egyház $\frac{4}{6}$ része ezt szokta meg. A dicséretet sorszámozását is érintetlenül kívánja hagyni az által azonban nem azt akarja hogy minden dicséreti ének megmaradjon, hanem csak azt, hogy a gyakorlati életbe való átvitelnél az átmeneti idő szakban a régi énekeskönyvet használók zavart ne idézzenek elő s ezt nem tehetik, a kitett szám a régi énekes könyvvel is talál. Az új énekes könyvben a kihagyott dicséret verseknek csak a száma lenne kitéve megjelölésével annak, hogy helyette a 239-ik sorszám után melyik erdélyi vagy egészen új ének vétetett fel.

IV. A külső.

Kommentárt nem igényel.

V. A dallam.

a) *A rithmosos mérték alkalmazása lehetőleg kerültessek valamint a világi dallamok felvétele is. Általában a choral-mérték tartandó fenn.* — Ennek az elvnek kimondása és keresztülvitele azért szükséges, mert a rithmosos mérték alkalmazásán s éneklésbeli használásán a gyakorlat ugy is tul teszi magát. A dallam készítő bizottság a régi szigoru choral mértéktől, mely a szótagoknak technika nélkül azok hosszúságára vagy rövidségére, tekintet nélkül a dallam beli lendület és változatosság követelményére — egyenlő időre nyújtását, illetve, a változat és lendület követelménye szerint a hangok különböző időtartamu kitartását jelenti a próba énekesben az egész taktus keretén belül. A rithmosos mérték a XVII század második fele óta diadalra jutott a zene és dalműszer egész vonalán de a choral mérték utolsó fellegvárát a kálvinista éneklést nem volt képes bevenni, jeléül annak, hogy a kálvinista lélektannak sokkal inkább megfelel a gregorian-féle komoly méltóságos éneklési mód, mint az ambrozianusi változatos a mi a róm. kath. egyházban találta fel az ottani imály szines milieu-jében igazi hazáját. Az erdélyi énekes könyv még 1837-ben megpróbálta a rithimizálást átvinni a gyakorlatba s mi lett az eredmény az hogy idestova egy század alatt nem volt képes a choral mértéken csak a legkisebb részt sem ütni jeléül annak hogy a mi characterünkhoz az utóbbi illik természet szerint. A templomi éneklésnek olyannak kell lenni, hogy benne a világi hangulat keltésnek még az aluvó csirája se legyen. A bizottság azonban nem akar azon szigoru határig elmenni, hogy a ritmus teljes kiirtását hozza javaslatba ám hadd legyen meg a lehetősége annak hogy a rithmosos mérték a kálvinista éneklés méltóságának sérelme nélkül itt ott éreztesse a lendületnek hatását s hadd adjon alkalmat az új ének szövegek szerzőinek a rithmushoz alkalmazott szövegek szerzésére, a mi a szöveg formai szépségének semmi esetre sem fog ártani.

A világi dallamok felvétele ellen az a súlyos aggodalom szól, hogy míg egyfelől az istentisztelet komolyságával össze nem egyeztethetők, más felől alkalmat adnak a profanizálásra aként, hogy a világi szövegeket is fognak oda kint gyártani s majd bent a templomban is egyesek ezen szövegeket fogják énekelni.

A b. pont azt akarja mondani, hogy a hol még is (különösen új dallamoknál) a rithmosos éneklés kivihető, ott a szöveg legyen alkalmas a rithimizált éneklés kiviteléhez, rövid időmértékű hangjegyre ne essék hosszú szótag és viszont.

c) *Az egyházi vagy plagal hangnemekben irt dallamok az általános használt hangnemekben megfelelő előjegyzéssel hangjegyzendők.* A zoltárok dallamát tudvalevőleg Goudimel szerzette a XVII. század első felében. Az ő melódiai alig terjedtek el, már megkezdődött zeneművészet és tudomány reform. korszaka, a mely új alapokra fektette a zene elméletét, vagy jobban mondva elméletet és rendszert csinált a zeneköltészet és művelés számára. Goudimel a mondhatni rendszertelen egyházi vagy plagal hangnemeket használta a zenei reformatio pedig a kemény és lágy hangrendszer szigoru keresztül vitelét hozta be és juttatta diadalra. A zoltárok hangnemeinek természetébe ma már csak a képzetebb zeneművelők tudnak behatolni, a legtöbb kántor csak érzi hogy a Goudimel hangneme valami eltérő, különös, a lágy és kemény hangnemekhez szokott fülnek szokatlan, de benne a plagal hangnem lényegét felfedezni és megérteni nem tudja. A plagal hangnemben irt dalla-

mokat sajátos ingadozás, bizonytalan szinezet és bevezetlenség jellemzi ennél fogva a Goudimel dallamait átkell gyökeresen javítani az uralkodó hangnemeknek megfelelő előjegyzéssel ellátni és az előjegyzést a melódian következetesen keresztül vinni. A melyik dallam ezt a változtatást nem türi meg, azt ki kell hagyni.

Ezek a dallamok főleg azok, a melyek miatt az alapul szolgáló szövegeket is mellőzi a gyakorlat.

d) *Melizmák csak ott veendők fel, a hol a dallam törzsébe tartoznak vagy a hol a dallam menet simasága és egyenletessége megköveteli.* A protestáns éneklés a maga modorát a gregorian féle éneklési módtól kölcsönözte. Ezt az éneklési módot az egyenletesség, komoly méltóság, nyomaték jellemzi s mint ilyen az ambrozianusi éneklési mód hajlongó, csapongó, szaggatott, aprózott modorával szemben az ellentétet képezi s részint ezen természeténél fogva, részint azon körülménynél fogva, hogy a római katolikus egyház az ambrozianus féle éneklési módot honosította meg, a protestáns, specifica a kálvinista egyház éneklése idegenkedik tőle. Innen van az ambrozian-féle éneklési mód egyik jellemvonását képező melizmáktól való idegenkedése is.

A melizmák vagyis kötések arra valók, hogy nagy hangtávolságokat áthidaljanak, a dallam menet emelkedését és sülyedését fokozatosan vigyék keresztül, hogy a dallam törzsébe tartozó hangokat fentartsák, ha más-ként nem lehet, ugy hogy két hangot osztoztatnak meg egy szótag felett. Ez a lényeges kötés ismérve és mint ilyennek használata jogosult is. Az ilyen kötés annyira hozzá nő a dallam gerincéhez, hogy ha nem szerepeltetik a kottában, a gyakorlat természetes érzeke felveszi és alkalmazza. Más-ként áll a lényegtelen vagy járulékos kötéssel a dolog; ez csak sallang, cifraság vagy magyarárn szólva kanyargatás. Tudjuk, mily kellemetlenné teszi gyülekezeteink éneklését ez a kanyargatás, a járulékos, felesleges melizmák unalomig való használata. Ez ellen küzdeni kell, s nem szabad nyomát sem engedni az új énekeskönyvben.

Láthatja a tisztelt olvasó a fentiekből, hogy a bizottság csakugyan az összegyeztetés, kibékítés arany középutján haladt s meg van győződve, hogy csakis ezen az uton lehet egységes énekeskönyvet (nem alkotni, hanem) átvinni az életbe és rövid idő alatt közkedvelté tenni.

Baltazár Deszö

előadó.

IRODALOM.

Debreceni Lelkeszi Tár.

(Folytatás.)

A bevezetést itt a maga archaistikus kifejezései-vel, szinte számba nem vehető, sok, a textusnak csak mellé sorolt részeivel és alrészeivel a mult század nagy nevű írója Dobos János kezdi meg. Mikor maga megmondja harmadik beszédében (100 oldal) alapigéjéről, mely a legszorosabb contextusban volna az Idvezítővel „Vegyük külön ezt a mondást a Jézustól s csak ugy nézzük mint áll magában“ akkor nem is szükséges ki-mondani nekünk azt az ítéletet, hogy szinte mindenik

távol áll attól miszerint egyenesen a kereszt evangéliumának hirdetése legyen. Méltó azonban a csodálatra az az élet minden aprólékosságára kiterjedő figyelem, az az ódonsága mellett is szépen folyékony nyelvezet, a képeknek ama változatossága, melyek folytán igazán a legtávolabbról sem felesleges az, hogy a XX-ik század írója is megösmérje emez az ő korának hatalmas prédikátorát annnyival inkább, mert az életből meritett beszédei sok szép gondolattal gazdagítják a modern ember lelkivilágát. Mint a legélesebb ellentét úgy sorakozik beszédével Dobos János mellé Dr. Baltház Dezső ki a textushoz hüen a töle megszokott tömör zengzetes stylussal domborit ki egy negatív példát Gamálielt s ennek kapcsán hathatósan buzdítja hiveit az Istenországának maguk között s a sziveikben való építésére. A széles és keskeny utról írott egyházi beszéde által Paulinyi Károly olyan rethoretikailag tökéletes művet ad elénk melynek minden ize kifogástalan. Főleg gyönyörű véget szerez a parallelismusnak hiba nélküli, egész végig való keresztül vitele. Mig külsőleg a rethoretika szabályainak minden részében eleget tesz — belsőleg pedig a homiletika követelményei teljesítettnek be. Igaz hogy a munka mind a befejezésig lebilincselő legalább a műveltebb olvasóra vagy hallgatóra nézve — mindazáltal a terjedelemre nézve teljesen elégnék találok dr. Baltház Dezsőnek például fentebb érintett munkáját. Szakács Imre egyházi beszéde egészen textusból meritett annak igazi intentióit magában foglaló dispositióról szól t. i. az isteni bolondságról és az emberi bölcsességről azonban bevezetése szakadatlan kérdések láncolata, miáltal nem hogy emelkedetté, de nagyon is egyhangúvá válik emez, a hangulat keltés céljából legfontosabb rész. Az első rész utolsó bekezdésében gyönyörű tere nyílt volna a szerzőnek arra hogy az emberi elme csodával határos dolgait, produktumait feltárja, végre pedig oda csatolja a legelementárisabb szónoki fordulattal a tanulságot: mindez pedig hiábavalóság mert a kezdet és a végezet bilincsei . . . stb. — azonban szerző ezt elmulasztotta, míg a második rész már elejétől végig de főleg a közepén igazán lendületes alkotás. A Dávid Gyula által magyarba átültetett egyházi beszéd „új életelv„ cím alatt nagyon szép, magával ragadó bevezetés után szembe állítja egymással az önzést és a Krisztusban való életet. Sokkal ajánlatosabb lett volna a szerzőnek illetőleg az átültetőnek, ha e helyett a mi nyelvünkben különösen a közönségesebb nyelvjárásban egész szokatlan kifejezés helyett hogy „Én“ használja egész következetesen ezt a teljesen megfelelő s szokott kifejezést: az ő ember. Általános felfogás szerint szívünk a nemes érzések termő talaja s ha egy két helyen a szív csalárd és gonosz gondolatok szülője gyanánt tekintik, az irányban ezt annyira általánosítani nem lehet mint ez a 134 oldalon van s határozottan kikellett volna domborodni a mai felfogásnak, hogy az ő ember által megfertőzött szív otthona az egoizmusnak. A beszéd valódi sarkpontja második része befejezése szép bizonyosságtétel Krisztusról, a kiből egyedül található fel a boldogságra vezető életelv. Csaknem ily cimratja van a Szentimrey József beszédének is de egészen más tartalom mellett. Teljesen megfelelő bevezetés után a textusból folyó főtétel s kettős dispositió következik. Az egész tárgyalás mindkét részben a mindennapi élettel foglalkozik. Első részben pessimistikus tapasztalatok egész sora vonul szemünk elé melyeknek kutféje az emberekben való haszonnélküli bizodalom, a második szakaszban pedig a józan keresztény optimizmus van

leírva, mindkét részben kiemelkedik az élet ösmerete a találékonyosság, a folyékony szép, sőt emelkedett stylus. Vértessy Mórnak a Krisztus tanítványai című beszéde a legteljesebb egyszerűség mezét viseli magán. A bevezetés ügyes, azonban nagy kár hogy az egész textus semmi másra nem szolgál mint a bevezetés megkonstruálására, mert bizony a tárgyalásban arról egy szó se szól a szerző. Ettől a belső szerkezetileg, homilitikailag bizony nagy hibától eltekintve azonban a prédikáció építő erejü a hallgatóságra nézve. Szép gondolatokban valóban rendkívül gazdag az a Robertson nyomán írott egyházi beszéde Osváth Kálmánnak, mely József megbocsátásáról szól.

Főleg a tárgyalás első része a kinagasló, hol három eszme csucsosodik ki. Avagy ki ne érezé át a gyönyörűségét annak, mikor az Úr megbocsátására vonatkozólag így szól: Isten megbocsátása abban áll, hogy bennünket ujja szül, nem pedig abban, hogy büneink következményét megszünteti. Avagy ki ne érezné az elégtételről szóló ama definitió igazságát szemben e mai kor divatos, de romlott felfogásával, mikor ezt mondja: „Az elégtétel igaz értelme szerint nem a bosszú vágyának, hanem az igazság követelésének kell eleget tennünk.“

És nem fenséges-e ama conclusió az első rész zárköve, hogy „a mi vallásunk szerint a felebaráti szeretet törvénye kilépve a korlátoltság keretéből, minden nép törvényévé tágu.“ Kár, hogy a második részre, főleg annak végire úgy tűnik fel, mintha reá borulna valami ködfátyol, mely nehezen érthetővé teszi azt. Bizonyára hosszú komoly gondolkodásnak eredménye Hajdu Péternek „Hitünk és korunk“ című egyházi beszéde. Szerző eme munkája talán teljesen kifogásnélküli volna, ha egyszerű elmélkedés lenne, de mint egyházi beszéd bizony nem áll a tökéletesség magaslatán. Nagyon igaz az a mai prédikátorra is, hogy nekem szükség alá szálalom mert csak így emelhetlek fel titeket.

A gondolatoknak, a fogalmaknak sőt a szavaknak olyan éles distinctióját, mint itt előttünk áll a legtávolabbról sem fogja megérteni a gyülekezet s akkor nem lett-e hiábavaló a mi prédikálásunk? Az atheista és antiatheista modern felfogást ostorozza e munka és dicseretére legyen modva, nemcsak ostorozza, hanem okokról-okokra menve amannak, képzelte erősségeit egymásután rontja le. Igaz, hogy magával a textussal jóformán egy általán nem foglalkozik, mert hiszen még a vallás és a Jézus Krisztus vagy az „Ő evangéliuma“ sem vehető egymást fedő, identifikus fogalmaknak, mindazáltal mint elmélkedés és mint olvasmány figyelmet lebilincselő, fegyvelmezett gondolkodásról tanubizonyosságot tevő mű. Vadas Gyula szenvedésről, örömről szóló egyházi beszéde az Irás egyik legszebb textusán épül fel s célja az örülő vagy siró hallgatóságot mennyei édes atyánkhoz vezetni. Egyéni véleményem szerint mindkét rész befejezése, hanem is egészen elejtett, de bizonyára lapos.

Önként tárul fel e szöveggel foglalkozó előtt a mindkét szakaszban kínálózó-parallelsimus t. i. szenvedés, imádkozás; öröm éneklés. S szerző míg az elsőt mindenütt megragadó hasonlatokkal, képekkel domborítja ki addig a másodiknak (imádkozás és éneklés) kifejtésére kevés gondot fordít. Utolsó helyen áll a közönséges vasárnapokra szánt egyházi beszédek között Szabó Józsefnek „a hit próbája“ című műve. Az új szövetségi történetek egyik legmegragadóbb jelenete, a kanaanita nő hite képezné ennek a prédikációnak tárgyát, de eltekintve attól, hogy a textusnak nem a 22 és

23, hanem a 22—28-ig terjedő verseket kellett volna felvenni, a mi lehet különben sajtó hiba is, az egész kis dolgozat oly annyira keresetlen, kifejezésben és gondolatban egyaránt, hogy ez a keresetlenség nagyon is rovására esik a munkának főleg akkor, ha figyelembe vesszük azt, hogy a biblia szöveg maga, jóformán önként adja elének a megragadóbbnál megragadóbb gondolatokat.

A rendez vasárnapok során azonban eljönnek az ünnepek is. *Ünnepi* gondolatait 15 lelkész adja itt elének 15 egyházi beszédben s ezek között a legelső helyen áll Szücs József, „Bizonyosság tétel“-e. Szerző a homiletikának a rethoretikából átvett szabályait jóformán a legteljesebb mértékben összetöri.

Egyházi beszéd helyett inkább az elmélkedés címét viselhetné szerző e munkája. Ki kellett volna dolgoznia azt a részt, melyben szól az igaz vallásosságról ep úgy mint amilyen értékesen ki van dolgozva az elmélkedés *conlusiója*, mely bizonyosságot teszen szerzőnek lendületes irányáról, a praktikus élet iránt való megfigyelő képességéről s rokonszenvéről. Ilyés Endrének hogy itt közölt adventi beszéde nem a legsikerültebb alkotásai közül való, ezt bizannyal hiszem. Már magán a bevezetésen valami erőltettség ize érzik meg. Felosztása is mesterkélte, holott nem természetes lett volna, ha már egyáltalán a dispositio nyügei közé akarja zárni a szerző magát, például ezt mondani: szölok néktek Ai. felvett szövegünk nyomán először arról, hogy az üdvözítő eljövetelének kora igazán az idő teljessége volt és másodsor arról, hogy a ki ekkor eljött az valóban az Istennek fia volt.

Isten fiának kellett lenni nem épen azért, mert ő általa jutunk el emberi méltóságunk magaslatára hanem azért mert a váltság fenséges munkáját csak így végezhette el diadalommal, ez a keresztyén és ez közelebb-ről az adventi predikációk igazi tartalma. Maga az egyházi beszéd megismertet velünk Ilyés Endrében egy olyan embert, ki sokat olvasott, ki egyik gondolatát zökkenés nélkül oda tudja kapcsolni a másikhoz: s ép ezek alapján gondolom hogy nem csalódom, mikor Ilyés Endre ez egyházi beszédét távolról sem tartom legsikerültebb munkái közül valónak.

Mint építő nemes gondolatokat ébresztő, hiterősítő munka a tökéletesség magaslatán áll Csernák Béla Vald Péterről szóló tanítása. Magával ragadó főleg az alkalmazás, a drága kincs feltalálásáról azután a fokozat, ennek a feltalált kincsnek magunkéva tételéről. Hasonlóképen igen szép dolgozat a Péter Mihály karácsonyi beszéde; mint a jelentéktelenebb hibát hozom itt fel azt, hogy a 2-ik rész kidolgozásának precízebbnek kellett volna lenni. Az első részben megfelel erre a kérdésre: mi a hit? miért nem fel meg a másodikban erre: mi a szeretet? Igen jó lett volna ha a szívből fakadó s ép azért szívhöz szóló bevezetést megtalálta volna a maga symmetriáját egy ugyanilyen befejezésben.

Egyáltalában nem marad az említetteknek háta meggett Fekete Gyula ugyancsak karácsonyi egyházi beszédével.

Maga a tárgyválasztás is igen sikerült. Az egész egyházi beszéd végig ömlik valami mélységes szeretet, mely aggódó figyelemmel munkálkodni kész akaratlan kísér az ember világ törekvéseit, szülőföldre, hazája sorsát. Leírásai nemcsak élvezhetők, hanem határozottan szépek, gondolatai mélyen járók, olykor-olykor fenségesek. Avagy lehetne gyönyörösebben kifejezni azt, hogy miért és miféle csók illeti meg a Messiást,

mint szerző ezt beszéde első részébe teszi? Mindezekre pedig felteszi a koronát az a mélységes keresztyén hit, a mely szerző szívéből gazdagon árad felénk.

Kiss Ferenc akár mint rendíthetetlen vallásos kedélyű ember, akár mint kiváló egyházi beszéd író, egyáltalában nem ösmeretlen a lelkészi kar előtt. Mindezen s illetően értelmű ösmerésre való teljesen méltó voltának bizonyossága az ő kezünk alatt levő ő esztendei beszéde. Nála parancsolót, csaknem művészt talál a gondolat és a toll. Nem csapong szerte tárgyától. Egyik gondolat nemcsak folytatása, hanem mindig tovább vitele, kifejtése, betetőzése a másikkal.

Írálya könnyed, kerakded, példái hüek és találók. Vásárhelyi Boldizsár új esztendei egyházi beszédét illetőleg csak az a kár hogy Schuber után van dolgozva, tehát nem eredeti. Dispositioja igazán lényét öleli fel a textusnak s ki átolvassa e dispositiohoz fűzött gondolatokat, s megfigyeli e munkának az emberi életet felölölő voltát, bizony sokáig nem tud az megszabadulni ezek jól eső hatásától. Szerző illetőleg átültető dicséretére szolgál, hogy az idegen izt teljesen absorbeálta Vásárhelyi magyaros írálya, magyaros gondolkozása. Az én virágvasárnap szerény egyházi beszédem után Veress István nagypénteki prédikációja következik, melyben svájci eredeti nyomán elmélkedik az Ur szenvedéseiről s ennek következményiről. Gondolatai a nyelvezettel együtt szépek.

Főleg kiemelkedik az első részben szenvedéseinek amaz eredménye, hogy mikor reá nézve minden elveszett, a bünös de megváltott ember világ akkor nyerte meg a legnagyobb győzelmet, második része a tanulságoknak szakadatlan lánc. Ezután Csák Máté ad nagypéntekre vonatkozólag egy alaptgét teljesen magában foglaló, azt fölölölő beszéd vázlatot. A Kórhé Endre husvétii prédikációjának első része kemény tűz a Krisztus feltámadása tényét tagadók ellen, melynek hevében elesnek ezek minden ő érveikkel egyben, a második rész meg körül sáncolása a ker. lélek felfogásának, mely megerősített várban homály nélkül ragyog a feltámadás hitének fényes szövétneke üdvünknek nekünk, dicsőségire az Istennek! Gondolom egy kis lapsus linguae-nél nem egyéb az az apró hiba, mely épen szemben áll az irás tanításával az I-ső rész 2-ik bekezdésében: És eljött a harmadnap, a sir néma, meg nem nyílik. A Balogh Ferenc husvétii egyházi beszédének főleg az első része az, mely mint ifjúkor alkotás eltörpül a kritika bonckése alatt, a második rész azonban irányban és gondolatban már nagy magasságba áll az első felett, holott tulajdonképen az első rész lett volna az igazán fontos. Rump a mai theologiai irodalom egyik kimagasló alakja Németországban, tudásban és hitben egyaránt kiforrott elme. Az ő legújabb megjelent egyházi beszédei közül dolgozott át egy áldozósütörtököt Szele György.

(Folyt. köv.)

Harsányi Pál.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Zsinati gyűlés.** Az 1904. évi november tizedikén megnyílt második budapesti országos református zsinat hetedik ülészakát, a mely

az összes függő ügyek elintézésén kívül, a legfelsőbb jóváhagyással és megerősítéssel ellátott új egyházi törvények kihirdetésére lesz hivatva, főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságu báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az országos zsinat elnökei f. é. március hó 12 (tizenkettő) reggeli $\frac{3}{4}$ 10 órakor fogják megnyitni Budapesten, az ügyvédi kamara Szemere-utcai épületében, a mit elnöki megbízásból addig is ezennel közlések, míg az elnöki meghívók az illető püspöki hivatalok útján szétküldetnének. Kelt a magyarországi reformátusok debreceni főiskolájában 1907. évi február hó 19. Sass Béla református theol. akadémiai tanár, mint a második budapesti országos református zsinat egyik egyházi jegyzője.

— **Az alsószabolcsi hajduvidéki ref. egyházmegye** lelkészegyesülete 1907 febr. 20-án Debrecenben tartott gyűléseken az orsz. ref. lelkészi egyesület kérdésben a következő egyhangú határozatot hozta:

„Szívvel lélekkel csatlakozik a mozgalomhoz, melynek célja a magyar ref. lelkészeket egy országos egyesületben egyesíteni.

A további szervezkedés alapjául elfogadja azokat a pontozatokat, melyeket a Budapesten 1906 nov. 22-én tartott lelkész értekezlet megállapított.

Szükségesnek látja a készitendő alapszabályban kimondani.

a) hogy az országos egyesületnek erkölcsi kötelezettség erejénél fogva kötelezett tagja minden református lelkészjellegű egyén.

b) a lelkészegyesületek egyházmegyéenként is szervezendők. Az egyh. megyei lelkész egyesületek képviselő útján kötelesek résztvenni az országos egyesületek gyűlésein; ezen kívül azonban minden megjelent tag szólási és szavazati jogot gyakorolhat.

c) az orsz. egyesület sajtó organumot teremtsen lehetőleg az egyházkerületek egyházi lapjainak sérelme nélkül. Legcélszerűbb lenne a tagsági díjat aként állapítani meg, hogy annak ellenében kaphatnák a tagok az egyesület kiadványát.

Az egyházmegye kebelében fennálló lelkész egyesület akkor alakítja át, ha majd erre a központban megalkotandó alapszabály alapot nyújt.

Helyesli, hogy az alakuló nagy gyűlés helyéül Budapest tüzetett ki; azon két kiküldött Dr. Baltazár Dezső és Kis Ferenc lelkészek által képviselteti magát.

Megkeresi a magyar ref. egyház összes egyházmegyéinek espereseit, hogy a kebelbeli lelkészeket értekezletre összehíván a mozgalomhoz úgy egyénileg, mint testületileg csatlakozzanak.

Jelen gyűlés jegyzőkönyvét a 12-es bizottság elnökének megküldi és az esperesi karhoz intézendő megkereséssel együtt egyházi lapjainkban és a „Magyar Szó”-ban közzé teszi.

Jelen állásfoglalásáról a tavaszi egyh. megyei közgyűlésnek jelentést tesz.

Kmf. Szabó Antal s. k. jegyző Dr. Baltazár Dezső elnök.

Kivonat az alsószabolcsi hajduvidéki ref. egyh. megyei lelkészegyesület 1907. febr. 20-án tartott gyűlése jegyzőkönyvéből:

2. Esperes elnök előtörjesztésére megdöbbenéssel konstatálja lelkészegyesületünk, hogy a nem állami tanítók fizetésére nézve megállapított törvényjavaslatban a fizetési fokozatok mélyen alatta maradnak az állami tanítóknak nézve megállapított fizetési fokozatoknak. Mely körülményt egyházunkra nézve, melynek testéhez az iskolák mindenestől hozzá tartoznak, károsnak, sérelmesnek sőt lealázónak tartja, annyival is inkább, mert egyházunk iskolái úgy a multban mint a jelenben a nemzeti kultúra elsősorú tényezői voltak és azok ma is. Semmi elfogadható indokát nem képes találni a megkülönböztetésnek. És tekintettel arra miszerint a magyar református tanítók országos egyesülete ezen sérelmet az egyetemes zsinat elé terjesztette kérvén az ellen az állásfoglalást és tekintettel arra, miszerint a sérelmes törvényjavaslat közbe lépés nélkül előbb kerülhet törvényhozási döntés alá, mint a zsinatnak módjában lenne állásfoglalását kifejteni: tisztelettel felir az egyetemes zsinat elnökségéhez kérvén a kormánytól odahatni, hogy a törvényjavaslat tárgyalása az amugy is rövid időn belül összeülő zsinatig halasztassék. időre Kmf. Szabó Antal jegyző, Baltazár Dezső elnök.

— **Kivágták a temető fáit.** (A Debreceni Független Újságból. A famizériák nem szüntek meg ugyan véglegesen, de mindenestre segített a tüzelő anyagban szűkölködő lakosságon a város tanácsa. A tanács a fahiány megszüntetésére, mint már megirtuk, úgy intézkedett, hogy fát rendelt idegenből. A Debreceni Független Újság indítványozta a minap, hogy addig is, a míg a fa mennyiség megérkezik, vágják ki a temető fáit. Ez meg is történt, a menyiben úgy a Hatvan-utcai, mint a Kossuth-utcai temetőben hozzáálltak a fa irtáshoz. A tanács megengedte az egész szegénysorsu embereknek, hogy a fa hulladékokat s galyakat elvihetnek. Képzelték, hogy milyen óriási népvándorlás volt ma a temetőkbe. A Hatvan-utcai temetőben több mint háromszáz ember tolongott. Nyolc rendőr örködött a rendre. De bizony lehetetlen volt ott ilyesmirel álmodozni. A didergő emberek neki estek a kivágott fáknak s cipelték magukkal. A rendőrök hiába tiltakoztak ez ellen. A fa után való vágytól felcsigázott emberek ölni is képesek lettek volna, ha meggátolják őket abban, hogy fát ne vihessenek. Mindazonáltal véres harc fejlődött ki a rendőrök és a fa hiányban szenvedők között. Végül is megerősített rendőrcsapat szerelte le a verekedőket. Debr. febr. 22. Tegnap volt az utolsó árverés a hatvan utcai temető kivágott fáira, összesen eddig bejött 13,000 korona.

— **Hegedüs Sándor alapítványai.** Hegedüs Sándor, a dunántuli ev. ref. egyházkerület néhai főgondnoka, az egyházkerületnek ösz-

szesen 20.800 korona alapítványt hagyott; nevezetesen tanítóképzői ösztöndíjra 2800 koronát, a pápai ref. nőnevelő-intézetnek 10.000 korona, kollégiumbeli szegény tanulók és a teológusok segítségére 4000—4000 koronát. Az elhunyt végsőakarátának megfelelően ez alapítványok közül elsősorban a két utóbbit adta át most özvegy Hegedüs Sándorné, született Jókay Jolán ötödfél százalékos takarékpénztári záloglevelekben Antal Gábor püspöknek.

— **A jezsuiták Ausztriában és Magyarországon.** A jezsuiták osztrák magyar rendtartományának most megjelent névtára szerint a rendtartományban van 12 rezidencia, 1 stáció, 6 kollégium, 5 domus probationis, 1 szeminárium, 366 páterrel, 126 növendékkel, és 235 koadjutorral, összesen 727 rendtaggal. A magyarországi rendházak a következők: a budapesti rezidencia (10 páter és 5 koadjutor); a kalocsai kollégium (25 páter, 14 növendék és 16 koadjutor); a kapornoki rezidencia (3 páter és 8 koadjutor); a pozsonyi kollégium (21 páter, 41 növendék és 9 koadjutor); szatmári rezidencia és konviktus (6 páter, 1 növendék és 7 koadjutor); a nagyszombati domus probationis (15 páter, 8 növendék 22 koadjutor). Az összefoglaló kimutatás szerint 1906-ban volt összesen 7310 páter, 4376 növendék, 3975 koadjutor, tehát összesen 15.651 rendtag, kik 5 asszisztenciába voltak beosztva. Minden asszisztencia 5 provinciát foglal magában. Vannak tehát, hála Istennek elegenden ebben a szép hazában, meg mindenfelé is. Nem kell félni hogy kipusztulnak.

— **„Miért nincs a tanítói állásnak b.c.sülete.”** (B. I. *néptanító urnak*) című közleményéhez egy kis alkalomszerű adat. X, tanító ur néhány évvel ezelőtt választatott meg N. egyház tanítójává. Az első években tanításának eredménye jónak találtatott a kör látogatók által és ilyennek lett felterjesztve a felsőbb hatóság elé. Az utolsó két évben pedig ugyanazon kör látogatók nulla eredményűnek vagyis elégtelen eredményűnek találták ugyanazon X tanító ur iskoláját, miért is X tanító urnak mint hivatalnoknak sok szégyenkezést kellett szenvedni. Végre X tanító ur elégtelen iskolájának ügye a felsőbb hatóság elé került, hol föl lett hiva az illető iskolaszéki elnök ur, hogy nyújtson információt arra nézve, hogy X tanítója milyen ember? Az iskolaszéki elnök ur így nyilatkozott: mint ember józan életű, szorgalmas, takarékos, becsületes ember. Mint tanító is szorgalmas, mindig a gyermekek között ül. Persze e nyilatkozat úgy gondolkozóba ejtette a felsőbb hatóság jelenlevő tagjait, hogy egy évet tüztek ki X tanító urnak a sikeres eredmény felmutatására. Ha akkor is elégtelen lesz az iskola, akkor a felsőbb hatóság intézkedni fog a baj orvoslása végett. Eddig a történet! Egy véletlen alkalma X elégtelen iskolájú tanító urral és ugyanazon kör látogató tanító urral hozott össze engem e sorok íróját. A többek között így szóltam a körlátogató urhoz: mondja meg csak kérem, hogy lehet az, hogy iskolaszéki elnök ur X tanító urat mint embert, mint tanítót olyan jónak jellemezte, hogy minden tisztes embernek dicséretére válhat és mégis elégtelen az iskolája? Hol itt az összefüggés, mi lehet ennek az oka? Mire a körlátogató tanító ur így felelt: X tanító ur iskolája nem elégtelen, most olyan jó mint régen volt, csak az a baja, hogy tultakarékos, elzárkózott, nem érintkezik senkivel stb. Körlátogató tanító ur kérem: ezek a tanítás eredményét elégtelenre nem szállíthatják

le! Hiszen ha ezek az okok és az iskola olyan jó mint régen volt, akkor mint körlátogató tanító nem tett eleget küldetésének, mert körlátogatás alkalmával azért van tanító is kiküldve, hogy a látogató társ esetleges elfogultságát és részrehajlását ellensúlyozza, szakértelmével a tapasztaltak felett helyesen és igazságosan ítéljen és a tanítói érdeket megvédje. Ha így áll a dolog még lelkiismeretesen sem járt el, mert tanítótársát ártatlanul meghurcoltatni engedte, mely a tanítói tekintélynek sem szolgált emelésére. Hol itt a tanítói szakértelem lelkiismeret és kollegialitás? Ez érdekes párbeszéd ilyenformán végződött a körlátogató tanító ur részéről: Oh Uram! nem mertem exponálni magam, félttem a papságtól mint Damokles kardjától! E szoru tanügyi állapot pedig azzal végződött, hogy szegény X tanító urnak távoznia kellett azon fájdalmas tudattal, hogy iskolája elégtelen. 1907. Február 18. *Veterán.*

— **Bethlen-estélyek a vidéken.** A budapesti Bethlen Gábor Kör, mely a budapesti főiskolai ifjuság egyik legmagyarabb tömegét egyesíti magában, Mezőturon és Szarvason kiváló erkölcsi és anyagi sikerrel járó Bethlen-estélyt rendezett dr. Tóth János államtitkár fővédősége alatt, ki a szép vállalkozásnak szívesen sietett személyes támogatására is. A leránduló ifjuság a két nagy alföldi város polgárságának volt igen szívesen látott vendége.

— **Aklérikalizmus Magyarhonban.** (Töredék egy levélből.) Kedves barátom: Vajjon ti ott Debrecenben látjátok-e már hogy a várt nagy nemzeti megújulás és szabadság helyett rut klerikális uralom ült a nyakunkra? Sok tény bizonyítja ezt. Három dominikánus barát 9 napig dolgozott itt reggeltől estig. Még az utca is tele volt néppel. És a kultuszminisztérium utalványára az itteni adóhivatal fizetett nekik 600 koronát. Lejött a miniszteri osztálytanácsos is Váradi címz. püspök; az áll. főgymn. ifjuságát gyóntatták, Mária kongregációt alkottak velök, s maga a miniszteri tan. püspök avatta fel őket mind harcosokká. Körmenetben jártak be az utcákat, hirdetni a diadalt. Az állami iskolák szünetet tartanak, s ilyenkor a többi tanuló is és professzorok is vakációznak. Klerikális vakációk! igaz barátod Fekete Gyula.

— **Megjelent.** Hit temploma. (Uj folyam). III. kötet. Egyházi beszédek. Irta Könyves Tóth Kálmán. Szerző tulajdona. Ara 3 korona. Debreceni Ujság nyomdája. 1906. Mielőbb ismertetni fogjuk.

— **A kisujszállási egyház 1906-ban.** Egyházunk híveinek száma volt 1906. kezdetén: 6341 fi, 5932 nő; összesen 12273 lélek. Az 1906. évben született 204 fi, 186 nő; összesen 393. Törvényes ezek közül 186 fi, 181 nő. összesen 367. Törvénytelen: 18 fi, 8 nő; összesen 26. Halvaszületett: 9 fi, 5 nő; összesen 14. Keresztelést nem ért: 4 fi, 2 nő; összesen 6. Ikerszületés történt 5 esetben, ezek közül egy hármaskerszületés volt, amihez hasonló régen történt egyházunkban. Áldassék az Isten, hogy megőrizte, megtartotta az ifju édesanyját! Konfirmáltak: 84 fi, 68 leánynövendék, összesen 152. Vajha megtartanak a fogadást, melyet tettek, midőn Ur szent asztaláról először ettek. Urvasorához járultak: Bőjtben: 113 fi 114 nő összesen 227. Husvétkor: 178 fi 348 nő összesen 526. Pünkösztkor:

186 fi 244 nő összesen 430. Konfirmációkor 101 fi 140 nő összesen 241. Új kenyérre 72 fi 134 nő összesen 206. Új borra : 130 fi 158 nő összesen 288. Karácsonkor : 210 fi 211 nő összesen 421. Összesen : 990 fi 1349 nő összesen 2339. Vajha ne volt volna egy se az Ur szent asztalához járultak közül, ki önmagának kárhozatot evett és ivott volna! Esküdött az 1906. évben : 101 Ezek közül tiszta református pár 97, vegyes : 4. Isten kegyelme legyen frigyökön, szivökön!

Elhaltak az 1906. évben : 163 fi, és 178 nő ; összesen 341-en. Mennyi remény, mennyi öröm szállt a sirba ! Legyen meg Isten szent akarata ! Aludjanak az elaludottak a B. F. R. A. ! Egyházunk népessége 1906. végén, hozzáadván a szaporulatot az év elején kimutatott lélekszámhoz, lesz : 6382 fi és 5943 nő, összesen : 12325 lélek.

— **Az 1907—8 évre kitűzött pályatételek :** 1. Hatvani István pályadíjra : (140 kor.) A bibliai kritika köréből : De apocalypseos auctore, compositione et argumento. 2. Keresztési-Deák II, alapítvány 1-ső kérdésére a jogtudomány köréből : A dicasterialis és miniszterialis kormányrendszer összehasonlítása. (Díja : 168 kor.) 3. Keresztési-Deák II, alapítvány 2-ik kérdésére a természetrajz köréből : Kivántatik Debrecen város határában és annak környékén előforduló egyenes szárnyú rovarok (Orthoptera) összegyűjtése és rendszeres leírása különös tekintettel az egyes állatok életmódjára (biológia), szaporodására és fejlődésére. Feltüntetendők továbbá az egyes állatok viszonya a környezet növény és állatvilágára. A pályanyertes dolgozat alapjául szolgáló gyűjtemény a főiskolai természetrajzi muzeum tulajdona leendő. (Díja 168 kor.) 4. Várady-Szabó alapítványra a neveléstan köréből : Locke az ember nevelhetőségére nézetének és az átöröklésnek vonatkozó bírálata. 5. Pécely IV, alapítványra az irodalomtörténet köréből : Buday Ferenc Polgári Lexikona mint Tompa elbeszélő költészetének forrása. (Díja 80 kor.)

6. Bulyovszky pályázatra : Irassék egy szatira jelen társadalmi életünk ferde kinövéseiről modern versformában. (Díja 100 kor.) 7. Szikszay Dániel alapítványra : Kivántatik hazafias óda. 8. Márk Endre alapítványra a történelem köréből : Rákóczi Ferenc fölkelése ennek hatása és jelentősége (A kútfők megnevezésével). (Díja 150 kor.) 9. A debreceni Kaszinó pályatételei : a) Kazinczy és a debreceni grammatika, Kazinczy leveleinek felhasználásával. (I. díj 20 db. 10 kor. II. díj 12 db. 10 kor. arany.) b) Leiró költemény esetleg genre kép a magyar földműves vagy munkás nép életéből. (Díjak 12 és 8 arany) c) Ovidiusnak egy legalább 50 sorra terjedő önállóbb részlete klasszikus vagy magyar versmértékben fordítva (Díja 8 és 6 arany.)

A debreceni főiskolában. a múlt 1906—7 iskolai évben a különböző alapítványokra meghirdetett pályázatok eredményét f. hó 28-án délelőtt 10 órakor a 2-ik félév megnyitása kapcsán közölte az ifjúsággal Dr. Harendel Vilmos ak. igazgató, mint az az alábbiakban részletesen olvasható. 1. A Hatvani István fele pályadíjra beérkezett egy latin nyelvű pályamű. A mű szerzője Fehér Károly 3 jh, a d. felét (70 koronát) kapta. 2. A Keresztési-Deák II-ik alap 1-ső kérdésére érkezett egy pályamű. A mű szerzője Bán István 4 th. a d. felét (84 koronát) kapta. 3. A keresztési-Deák II-ik alap 2-ik kérdésére érkezett egy mű. A mű szerzője Fényes Jenő 2 jh. Az egész díjat (168 koronát) nyerte. 4. A Váradi Szabó alapítványra a neveléstan köréből érkezett 2 pályamunka. A haza mindenelőtt jellegű pályamű szerzője Karácsony András 3 th. a d. felét (50 koronát a

másik mű szerzője Baranyi Lajos 2 th. dicséretet kapott. 5. A Pécely IV alapítványra beérkezett 2 munka az egyik mű szerzője Karácsony András 3 th. a d. felét (40 koronát) kapta. 6. A Bulyovszky alapítványra beérkezett 15 szerzőtől 112 költemény. A díjat (100 koronát) Szabó István 1 th. nyerte. 7. A Szikszay Dániel jutalomra egy mű érkezett, a bíráló a díjat nem adta ki. 8. A debreceni Kaszinó által 1906—7-re kitűzött pályázatok nyertesei : A debreceni fűvészkönyvet méltató tudományos pályaművel 1-ső díjat 20 db. 10 koronás aranyat Mózes István 4 th. 2. díjat 12 db. 10 koronás aranyat Bodnár Gábor 2 th. A verses pályázatok részdíjait, összesen 220 koronát Kuti Sándor joghallgató nyerte el.

— **Rendelet a baptistákról.** A kultuszminiszter körrendeletet intézett valamennyi vármegyei és városi törvényhatóságokhoz, a melynek tartalma a következő : A baptista vallásfelekezetbe való belépés a főszolgabírónál, illetve polgármesternél jelentendő be, a ki ama egyházközség székhelye szerint illetékes, a melybe a fél belépni óhajt. Minthogy pedig ez időszert csak a budapesti baptista hitközség ismerhető el törvényesen megalakultnak, ennél fogva a baptista vallásfelekezetbe való belépés és pedig személyesen máshol, mint a budapesti polgármesternél be nem jelenthető. Ez időszert tehát valamely bevett vagy törvényesen elismert vallásfelekezeten kívül állók részéről a baptista vallásfelekezetbe való belépés iránt teljesített mindama bejelentések, a melyek az 1895. XLIII. törvénycikk és vonatkozó végrehajtási utasításának a 8. szakasza határozott rendelkezéseivel szemben nem személyesen és nem a székesfőváros polgármestere előtt történtek vagy történnék — érvénytelenek. A bevett vagy törvényesen elismert vallásfelekezetekről baptista vallásra való átérés pedig szintén személyesen, még pedig ez időszert csak a budapesti baptista hitközség előjárójánál lévén bejelentendők, ez irányban a törvényhatóságok részéről külön intézkedés nem szükséges.

— **A Budapesti Bethlen Gábor-Kör** f. hó 6-án a ref. főgimnázium disztermében, segítő-alapja javára szépen sikerült szeretetvendégséget rendezett. A rendezőség a tea mellé érdekes és élvezetes műorról is gondoskodott. Az estély közénekkel és Maday Gyula elnök imádságával vette kezdetét. Göde Lajos ref. theol. szenior, a kör belmissiói alelnöke a B. G. K. vidéki vándor-estélyeiről szólott. Némethi Albert, a kör tagja, hegedűn játszott Krausz Gyula zongora kísérete mellett. Fröhlich Ilona szavalt. Kaciány János evang. lelkész esperes beszédet mondott a prot. ifjúság jövő feladatairól. Cimbalmos játszott Magyar Mariska. Költeményeiből olvasott fel Lampérth Géza, a Petőfi-Társaság tagja. Énekelt Tóth József ref. vallástanár ; zongorán kísérte Krausz Gyula. Az estélyt Wolf József evang. segédlelkész imádsága és közének fejezte be.

— **Halálozások.** Veress Ede bacsai lelkész, a komáromi ev. ref. egyházmegye esperese 60-ik évében február 9-én elhunyt. Temetése febr. 12-én délután 2 órakor volt Bacson, amelyen a gyászszertartást Antal Gábor ref. püspök végzé. Az elhunyt koporsójára Darányi Ignác földmívelésügyi miniszter, egyházmegyei főgondnok nevében Kálmán Rudolf főispán koszorút helyezett. — *Uzoni Zajon Gábor*, a bordoci ref. gyülekezet nyugalmazott lelképásztora, tizennégy évi hosszas szenvedés után, 42 éves korában, január hó 15-én jobb létre szenderült. — *Süteő Terézia*, Baksay István ny. ref. tanár, kir. tanácsos felesége folyó hó 2-án Rimaszombatban elhunyt. A magas korban levő urnó férjével együtt a múlt hó 12-én ünnepelte meg házasságá-

nak hatvanadik évfordulóját teljes testi és lelki erőben és egészségben s akkor még senki sem gondolhatott arra, hogy alig három hét leforgása után a gyémánt menyasszony ravatalon fog feküdni. Isten azonban így akarta. Nyugodjék békével!

— **Emlék egy tudós ref. lelkésznek.** A Csokonai-kör Debrecenben mozgalmat indított, hogy Diószegi Sámuel debreceni ref. lelkésznek az első Magyar füvészkönyv írójának s Fazekas Mihálynak, aki a könyv megírásában társa volt Diószeginek, aki a Ludas Matyi-nak is szerzője, szobrot állítson. E célból gyűjtést indít, a melynek hiszszük, hogy meg is lesz a maga eredménye. Kérelmet intézett már a tiszántuli egyházkerület hez, a kollégiumhoz, a debreceni, hajduböszörményi, hajdunánási és kecskeméti ev. ref. egyházhoz és Debrecen sz. kir. városához. Reméli is a Csokonai-kör, hogy az emlékmű létesítésére szükséges 3000 kor. mennél előbb együtt lesz. Diószegi utódai már 1000 koronát adtak erre a célra.

— **Üdvös intézkedések.** Szamar-németi város törvényhatósága, Falussy Árpád dr. főispán elnöklésével múlt héten tartotta rendes havi közgyűlését. Az amerikai kivándorlás kérdésében a főispán hozzászólása után a közgyűlés elhatározta, hogy a kormányhoz fölratot intéz, hogy azok, kik honvédelmi kötelezettségüknek (42 éves korukig) eleget nem tettek, a kivándorlásra ne nyerjenek utlevelet. A közgyűlés 7000 koronát szavazott meg a város történetének megírására, 12.000 koronát pedig az ev. ref. felsőbb leányiskola internátusára.

— **Adakozás Isten dicsőségére.** *Mészáros Sándor és neje* jászkiséri lakosok és földbirtokosok 1906 év folyamán a jászkiséri ev. ref. egyházban egy diszes és remek faragottkő asztalt készíttettek 3400 kor. értékben és a templomon levő 3 ajtót 5 m. m. vastagságú üveggel való beüvegezésére 155 k. 38 fillert. adományoztak. Ez a szép és követésre méltó tett méltán dicséri a buzgó és derék házaspárt.

Tartalom-jegyzék. A temető Vándor. — A lelkész egyesület Dr. Baltazár Deszö. — Missziói levelek Fekete Gyula. — Az új énekeskönyv ügye Dr. Baltazár Deszö. — Irodalom. — Külföldiek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Segédlelkész kerestetik.

A szeghalmi ev. ref. lelkész mellé segédlelkész kerestetik. Fizetése: 1. Kézpénz: négy-száznyolcvan korona, az egyház pénztárából havonta előre fizetre. 2. Lelkésztől egyszázhusz koronát. 3. A lelkészlakon ujonnan épített csinos szoba teljesen beburorozva fűtéssel és világitással. 4. A lelkésznél — mosatáson és ágyneműn kívül teljes ellátás. Kötelessége: A lelkési szolgálatokban segítkezni. Az iparostanulóknak és gazdasági ismétlő iskolásoknak hetenként egy-egy vallásórát adni. A református ifjúsági egyesületet

a lelkésszel együtt vezetni. Az állomás legkésőbb április 1-én elfoglalandó. Pályázók alulírott nál jelentkezzenek.

Szeghalom 1907 február 18.

Csánki Benjamin
ev. ref. lelkész.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik **13,000** törzsbetétre több mint **580,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1.700,000** korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6%-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján **utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.**

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 26. szám, főtözsde épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a **Hajdusági pedrót!!** híres mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedró készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu” gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhethők be.

Löfkovits Arthur

óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy ratára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

gőzerő berendezéssel

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő

Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
arany oklevelet nyert.

Ajánlja

harangöntő

műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármilyen súlyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
ró irat.

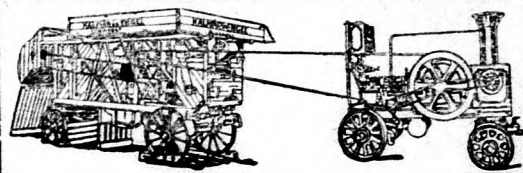
Számtalan első díjakkal és díszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja úgy cséplőgép, mint malomüzemre legegyszerűbb benzinneműmotorjait, benzinelokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kitünő cseplésért!

Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járásaik és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! Olcsó árak részletfizetésre

Orgona - Harmoniumok.

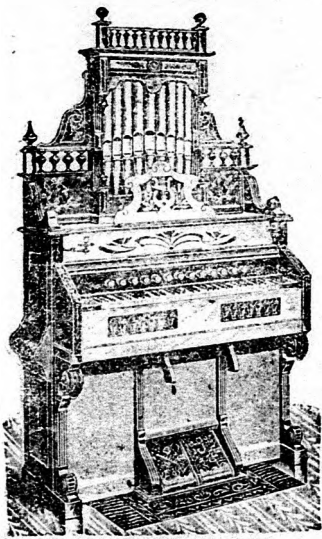
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

B U D A P S T, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vouós- és fuvó-hangszerait, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda! mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárógató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forintsól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szöszéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok fo huzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kőlcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és kivitele felsőbbhatóságilag helybenhagyott vagy a közigazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok felülbírálása a hely színén is.

Építkezési kölcsönök ajánlása és lebonyolítása

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító víz-elszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzák tételére, Vihar és időjárásálló **homlokzat festékek, zománczmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák falainak vízmentes bevonására.** Gyorsan száradó kemény és puha padló festékek mindféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kőlcsey-utca 18.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp tenyéren eldörzsölve, s használatin tasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve egy üvegese ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele a fejfájást. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debrecen az Arany egyszarvúhoz.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhoz hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok ilyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításán milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

➔ Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

Egyházi szentedények

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák és medenczék, bor-
kancsók,

arany és ezüst ékszerek,

☞ evőeszközök, chinaezüst disztárgyak ☜

➔ részletfizetésre is! ➔

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot
fordítok !!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve.

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII Erzsébet-körut 29.

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ **férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.** ☞

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legsolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVA TOTY 1845-ben.